

SAVANORIŠKOS VEIKLOS PROCESŲ VALDYMAS SPORTO SEKTORIUJE

Audrius Šimkus, Andrius Brusokas

Kauno kolegija

Anotacija. Savanoriška veikla yra nemokama, laisvai pasirenkama ir nukreipta į tikslą veikla, skirta kitų labui ir vykdoma organizacijos. Savanoriškos veiklos tikslas yra teikti pagalbą grupėms, organizacijoms ar bendruomenei, be lūkesčių už tai gauti materialų atlygį. Kiekviena savanoriška veikla yra nukreipta į tikslą - socialinę grupę, konkretų žmogų, globalinę ar socialinę problemą. Savanoriška veikla sporto sektoriuje stiprina socialinę sanglaudą ir įtrauktį, skatina vietos demokratiją ir pilietiškumą bei suteikia neformaliojo mokymosi galimybių. Savanoriai padeda tobulinti paslaugų kokybę ir kokybę, taip pat prisideda prie kūrybingo naujų paslaugų vystymo. Tinkamiausių savanorių atranka ir išlaikymas tiek organizacijos, tiek ir savanorio požiūriu, skiriami į penkias kategorijas: savanorių pritraukimas ir atranka, mokymai, motyvavimas, darbo organizavimas, jų išlaikymas ir tarpusavio santykiai. Savanorių mokymo procese yra svarbu ne tik mokyti savanorius, bet ir sugebėti tas žinias ir įgūdžius integruoti į tam tikrą veiklą, vykdyti tęstinius mokymus tam, kad savanoriai ir toliau tobulėtų. Savanoriaudami asmenys siekia ne tik tobulėti, įgyti įgūdžių, bet ir įgauti darbinės patirties savo karjere. Savanorių koordinatorius atlieka tokias funkcijas: savanorių atranka, orientavimas, mokymas, pripažinimas ir kontrakto sudarymas. Efektyvaus vadovavimo strategijos taip pat apima ir įsipareigojimą išlaikyti savanorių dalyvavimą įgyvendinant projektą ar kitas organizacijos veiklas. Talentingų, patyrusių, produktyvių ir kompetentingų darbuotojų išlaikymas gali būti įmonių konkurencinio pranašumo šaltinis. Jei savanoriai yra patenkinti, jie yra linkę naudotis savo patirtimi, pakartoti savanorystę ir įkvėpti kitus savanoriauti.

Tyrime taikyti metodai yra mokslinės literatūros analizė, apklausa raštu, matematinė analizė. Atlikus tyrimą formuojamoje išvadoje skiriami 4 svarbiausi veiksniai (faktorai), kuriuos apibendrintai galima apibūdinti kaip: tiriamųjų galėjamą kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame jis užsiima savanorystę; tiriamųjų pasitikėjimą savo gebėjimais, atliekant savanorišką veiklą; savanoriškos patirties skatinimą labiau domėtis savanorystę sporto sektoriuje. Visi savanoriai, nepaisydami jų demografinių kriterijų, tiki, kad gali kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame užsiima savanorystę. Tačiau, norint išvengti problemų renginyje, prieš skiriant atitinkamiems savanoriams tam tikras užduotis, privalu atsižvelgti į jų amžių, lytį ir savanoriškos veiklos patirtį, kadangi būtent šie kriterijai daro įtaką savanorių pasitikėjimui savimi.

Raktiniai žodžiai: savanorystė, sportas, procesai, valdymas.

Įvadas

Temos aktualumas ir mokslinė problema. Savanoriškos veiklos vaidmuo visuomenėje vis didėja. Eurobarometro (nr. 73 2010) duomenimis, ES šalyse savanoriška veikla užsiima 92–94 milijonų suaugusiųjų, jie skiria savo laisvą laiką įvairiausiai veiklai kuri yra naudinga visuomenei ir turi teigiamą poveikį jos gerovei. Savanoriška veikla - tai tokia pilietiškumo forma, kuri leidžia labai aiškiai pajusti, kad žmogus priklauso savo visuomenei, todėl savanoriška veikla yra esminė ir netgi būtina aktyvaus pilietiškumo sudedamoji dalis. Savanoriška veikla skatina asmeninį tobulėjimą, vystomas socialinis naudingumas, bendrieji žmogaus gebėjimai - tokiu būdu savanoriams atsiveria daugiau galimybių darbo rinkoje, todėl valstybė turėtų nesudaryti kliūčių savanorystei ir skatinti šią pilietiškumo formą. (ES Komunikatas 2011). Savanoriai teigia, kad pagrindinis motyvas įsitraukti į savanorišką veiklą yra galimybės įgyti naujų ir tobulinti jau turimus įgūdžius. Savanorių veikla nevyriausybinėse organizacijose suteikia jiems galimybę įgyti praktinių ir teorinių žinių. Tokiu būdu nevyriausybinės organizacijos (NVO) vykdo savanorių saviugdą, kuri lemia asmenybės tobulėjimą (Jonutytė, Rekis 2006). Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti savanorių patirties reikšmę savanoriavimui ateityje ir tą lemiančiai motyvacijai. Teigiama savanorystės

patirtis sąlygoja savanorių lūkesčių pasitvirtinimą ir motyvaciją tęsti savanorišką veiklą ateityje. Savanoriškos veiklos mastai Lietuvoje dar nėra dideli, kadangi gyventojų suvokimo lygis apie savanorystę yra neišplėtotas. Būtina plėtoti ir populiarinti savanorišką veiklą, kadangi tik patyrimu ir nauja informacija galima pakeisti visuomenėje susiformavusį įvaizdį, padėti savanoriškai veiklai tapti pripažinta ir gerai vertinama veiklos forma visuomenėje. Europos Komisijos teigimu, pastaraisiais metais verslo sektorius ėmė aktyviau veikti savanorystės srityje, sudarydamas darbuotojams sąlygas įsitraukti bei pašalindamas kliūtis, trukdančias jiems dalyvauti savanoriškoje veikloje. Nemažai savanorių nacionaliniu lygmeniu pritraukia sporto renginiai, ypač krepšinio čempionatai (2010 ir 2012 metais Lietuvoje vykę Europos krepšinio jaunių čempionatai ir 2011 metais vykę Europos krepšinio vyrų čempionatas) sutelkia daugybę savanorių. Sporto renginių vadybininkai turi ne tik kuo efektyviau pritraukti, bet dar svarbiau - išlaikyti jau esamus savanorius, nes tai užtikrina stabilumą, organizacinių žinių kaupimą, nuolat tobulina veiklą ir padeda operatyviau vykdyti renginius ar kurti kitus sporto produktus. Talentingų, patyrusių, produktyvių ir kompetentingų savanorių išlaikymas gali būti organizacijų konkurencinio pranašumo šaltinis. Jaunimo psichologinės paramos centro patirtis rodo, kad sukūrus aiškią savanorių pritraukimo, mokymo, darbo organizavi-

mo ir motyvavimo sistemą, galima pasiekti gerų rezultatų – turėti nors ir nuolatos besikeičiančią, bet stiprią savanorių komandą (Skruibienė, Polukordienė 2010). Dėl šių priežasčių kyla probleminis klausimas: kaip turėtų būti vykdomas sporto organizacijos savanorių veiklos procesų valdymas?

Tyrimo objektas – savanoriškos veiklos procesų valdymas.

Tyrimo tikslas – atskleisti savanoriškos veiklos procesų valdymo sporto sektoriuje problematiką.

Tyrimo uždaviniai: 1. Apibrėžti savanorio ir savanoriškos veiklos sampratą bei reikšmę sporto sektoriuje. 2. Išanalizuoti savanoriškos veiklos procesus sporto sektoriuje. 3. Nustatyti savanoriškos veiklos procesų valdymo sporto sektoriuje problemines sritis.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė; apklausa raštu; matematinė analizė.

Tyrimų metodai ir sąlygos

Siekiant nustatyti Europos krepšinio vaikinių čempionatų U16, U17 ir U18 amžiaus grupėse savanorių veiklos procesų valdymą, buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Tyrimo respondentais pasirinkti sporto savanoriai, atlikę veiklą Europos krepšinio čempionatų U16, U17 ir U18 metu, kadangi šie renginiai vyko Lietuvoje ir jie yra vieni didžiausių jaunimo renginių savanorių pasaulyje. Pasaulio jaunių (iki 17 metų) vaikinių čempionatas 2012 m. birželio 29 – liepos 8 d. vyko Kaune, Europos jaunučių (iki 16 metų) vaikinių pirmenybės liepos 19-29 d. buvo surengtos Panevėžyje ir Vilniuje, o Europos jaunių (iki 18 metų) vaikinių čempionatas rugpjūčio 9 - 19 d. vyko Vilniuje. Pasirinkta ir taikoma strategija – apklausa raštu, pagal kurią surinkti duomenys naudojami matematiniais skaičiavimams bei daromos statistinės išvados.

Mokslinės literatūros analizės metodas buvo taikytas siekiant atskleisti savanorio ir savanoriškos veiklos sampratą, išanalizuoti jų pritraukimo, mokymo ir valdymo sampratas, klasikinius principus. Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti savanorių išlankymo organizacijoje principus.

Apklausa raštu buvo vykdoma Kaune, Vilniuje ir Panevėžyje, Europos krepšinio čempionatų metu, tiriant sporto savanorius. Tyrimo dalyvavo ir anketas užpildė 57 savanoriai: 34 moterys ir 24 vyrai, iš viso Europos krepšinio čempionatų metu veiklas vykdė 72 savanoriai. Buvo išdalytos 72 anketos, sugrįžo - 57.

Matematinė duomenų analizė buvo naudojama, siekiant išanalizuoti gautus anketų duomenis. Matematiniam gautų rezultatų apdorojimui buvo naudojama SPSS programa, kurioje analizė atliekama modeliuojant grafikus ir aptariant rezultatus.

Tyrimo instrumentas. Remiantis mokslinės literatūros analize duomenims rinkti buvo sudarytas klausimynas, kuris susideda iš 12 įvertinamųjų

klausimų. Klausimai adaptuoti pagal Wang (2004) ir Khoo, Engelhorn (2011) atliktus tyrimus, skirtus savanoriškos veiklos procesams nagrinėti. Klausimynas buvo orientuotas į visus 5 savanoriškos veiklos procesų valdymo kriterijus: pritraukimą, mokymą, motyvavimą, vadovavimą, išlankymą. Klausimynas prasideda įvadine dalimi, kurioje buvo paaiškintas tyrimo tikslas, akcentuotas tyrimo anonimiškumas. Pirmieji 5 klausimai – socialinis blokas. Šiais klausimais bandyta atskleisti savanorių sociokultūrinius-demografinius kintamuosius: amžių, lytį, socialinį statusą, išsilavinimą. Toliau pateikta klausimyno pagrindinė dalis. Šios dalies klausimas sudarytas pasitelkiant Likerto skalės metodą. Naudojant šį metodą pateikiama grupė teiginių apie tam tikrą objektą. Teiginiai gali būti tiek pozityvūs, tiek ir negatyvūs. Respondento prašoma pagal penkiabalę skalę nurodyti savo sutikimo ar nesutikimo su kiekvienu teiginiu laipsnį. Atsakymai yra vertinami taip, kad atitiktų kryptingumą – kiekvieno teiginio vertinimas gerėja, augant respondento sutikimo laipsniui, t.y. nuo „visiškai nesutinku“ iki „visiškai sutinku“, o viduryje – „neturiu nuomonės“, tačiau šiame tyrime panaudota 7 rangų vertinimo skalė, kuri suteikia papildomą detalumą. Paprastai naudojama keletas teiginių vienai objekto savybei vertinti. Analizuojant tokios skalės duomenis, sumuojami vieno respondento atsakymai į visus teiginius ir skaičiuojamas vidurkis. Toks nuomonių vertinimo metodas leidžia įvertinti bendrą respondento nuomonę apie tam tikrus objektus ir nustatyti, kurie iš jų yra vertinami pozityviau.

Pagrindinė klausimyno dalis buvo skirta atskleisti savanoriškos veiklos procesų valdymo kriterijus:

Pritraukimas. Jį siekta atskleisti savanorių ankstesnės patirties klausimais. Khoo, Engelhorn, (2011) atliktame tyrime išsiaiškinta, jog savanorių ankstesnė patirtis lemia jų norą tęsti tokią veiklą, o tai, kad patirties nėra taip pat gali būti veiksnys, kuris lemia norą išbandyti kažką naujo.

Mokymas. Ar savanoriai vertina mokymus, įgūdžių, tokios veiklos metu, įgavimą.

Motyvacija. Savanorių motyvacijos supratimas yra patrauklus būdas sukurti valdymo sistemas, siekiant pritraukti ir išlaikyti savanorius (Warner et al. 2011).

Vadovavimas. Vadovai turėtų užtikrinti, kad savanoriai žinotų svarbią informaciją apie organizaciją ar konkretų projektą, orientuoti savanorius taip, kad jų įgūdžiai ir energija nebūtų veltui švaistomi. (Penrod 1991). Vertinimas yra reikalingas, nes savanoriai nori žinoti, kaip jie atlieka tam tikras veiklas ir būti pripažinti toje organizacijoje.

Išlankymas. Motyvuotų ir kvalifikuotų savanorių išlankymas yra itin reikšmingas nevyriausybinėms organizacijoms (Wymer, Starnes 2001). Jei savanoriai yra patenkinti, jie labiau linkę naudotis savo patirtimi, pakartoti savanorystę, ir įkvėpti kitus sava-

noriauti (Coyne, Coyne 2001).

Kiekybinis tyrimo procesas vyko IV etapais: (I) *Koncepcijos formavimas*. Apgalvotas tyrimo instrumentas (klausimynas), duomenų analizės metodai (matematinė analizė), adaptuoti 12 klausimų, remiantis Wang (2004) ir Khoo, Engelhorn (2011), atliktais tyrimais (sudaromas klausimynas); (II) *Tyrimo planavimas*. Vykdoma tiriamųjų atranka. Tyrimo respondentai pasirinkti sporto savanoriai, atlikę veiklą Europos krepšinio čempionatų U16, U17 ir U18 metu, kadangi šie renginiai vyko Lietuvoje ir jie yra vieni didžiausių jaunimo renginių savanorių pasaulyje. Lietuvos krepšinio federacijos gen. sekretoriaus teigimu, trijuose jaunimo krepšinio čempionatuose 2012 metais savanoriavo 72 savanoriai. Taigi tiriamosios atrankinės visumos dydis $N=72$. Imčiai nustatyti buvo panaudota Cochran (1977) siūlomos formulės diskretiems (kategoriniams) kintamiesiems pagal atrankinės visumos proporcijas Martišiaus ir Kėdaičio (2004) pateikta išraiška:

$$n = \frac{z_{\alpha/2}^2 \times N \times [\pi \times (1 - \pi)]}{\varepsilon^2 \times (N - 1) + z_{\alpha/2}^2 \times [\pi \times (1 - \pi)]}$$

Kur: n – imties tūris, $z_{2\alpha/2}$ – standartinio normaliojo skirstinio $N(0,1)$ α lygmens kritinė reikšmė (su 95 proc. garantija) $z_{2\alpha/2} = 1,959$ (Čekanaivičius, Murauskas 2000), N – atrankinės visumos dydis, π – mus dominančio parametro proporcija atrankinėje visumoje; jei iš ankstesnių tyrimų neturime informacijos apie atrankinės visumos proporcijas, tariame, kad $\pi=0,5$ (Martišius, Kėdaitis 2004), ε 2- atrankos paklaida, šiuo atveju – 0,03 (arba ± 3 proc. Atrankos paklaidos riba).

Atlikus skaičiavimus buvo gautas toks pradinis imties tūris: $n = 68$ (apskaičiuotas imties tūris visada apvalinamas į didesniojo sveikojo skaičiaus pusę). Imties tūris sudaro daugiau kaip 5 proc. Visos atrankinės visumos, imties tūris buvo perskaičiuotas pagal toliau pateiktą imties tūrio pataisos formulę ribotoms atrankinėms visumoms (Cochran 1997):

$$n' = n \times \left(\frac{N}{N + n - 1} \right) \quad (2)$$

Kur: n' – pataisytas imties tūris ribotai atrankinei visumai, n – pradinis gautasis imties tūris, N – atrankinės visumos dydis.

Atlikus skaičiavimus buvo gautas toks pataisytas imties tūris: $n = 36$. Nors tai ir užtikrina, kad sporto savanorių apklausos analizė atspindės visa atrankinę visumą ($N = 72$) su 95 proc. garantija ir ± 3 proc. atrankos paklaidos riba, anketos buvo išdalintos visiems savanoriams (72), kadangi populiacija ir taip buvo iš dalies maža.

Didesnė dalis šios apklausos respondentų yra moteriškos lyties atstovės (59,6%). Tai atitinka Europos savanoriškoje veikloje dalyvaujančio asmens socialinio portreto apibūdinimą. Vidutinis savanoris Europos Sąjungos šalyse – moteris. Taip pat tyrime dalyvavusių Europos krepšinio čempionatų U16, U17 ir U18 savanorių buvo prašoma nurodyti savo amžių. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių pateiktas 1 lentelėje. Atsižvelgiant į tyrimo dalyvių įrašytą amžių, rezultatai buvo sugrupuoti ir susisteminti.

1 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių, atsižvelgiant į lytį

		2.Jūsų lytis:		Iš viso:
		Vyras	Moteris	
1.Jūsų amžius:	iki 18 metų	2 8,7 proc.	7 20,6 proc.	9 15,8 proc.
	18-29 metų	10 43,5 proc.	25 73,5 proc.	35 61,4 proc.
	30-41 metų	5 21,7 proc.	2 5,9 proc.	7 12,3 proc.
	42-63 metų	6 26,1 proc.	0 0,0 proc.	6 10,5 proc.
Iš viso:		23 100,0 proc.	34 100,0 proc.	57 100,0 proc.

(III) *Empirinis procesas*. Buvo atliekami šie veiksmai: (1) anketos asmeniškai teikiamos savanoriams Europos krepšinio čempionatų U16, U17 ir U18 metu. (2) Padalytos 72 anketos. Anketų platinimas davė rezultatą – buvo užpildytos 57 anketos. Tyrime buvo panaudotos visos 57 anketos ir taip užtikrintas imties tūris. (3) Surinkti tyrimo duomenys analizuojami statistiškai, naudojant matematinę analizę ir remiantis klausimyne išskirtais savanoriškos veiklos procesų valdymo kriterijais (pritraukimu, mokymu, motyvavimu, vadovavimu, išlaikymu). (IV) *Analizė*. Gauta informacija sistemingai ir tikslingai analizuojama bei apdorojama, nustatant Europos krepšinio čempionatų U16, U17 ir U18 savanorių veiklos procesų valdymą.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Pirmiausia buvo patikrintas klausimyno patikimumas. Klausimyno skalės vidiniam nuoseklumui (angl. scale internal consistency) įvertinti dažniausiai taikomas Cronbacho alfa (Cronbach's alpha) koeficientas, kuris remiasi atskirų klausimų, sudarančių klausimyną, koreliaciją ir įvertina, ar vi-

si skalės klausimai atspindi tiriamąjį dydį bei leidžia patikslinti reikiamų klausimų skaičių skalėje. Cronbacho alfa koeficiento reikšmė, kuri tinkamai ir kokybiškai sudarytam klausimynui turėtų būti didesnė nei 0,7 (kai kurių autorių teigimu - 0,6). Šiuo atveju yra 0,714. Vadinasi, klausimynas sudarytas tinkamai. Spearman-Brown'o padidinto patikimumo koeficientas yra įvardytas kaip standartizuotų duomenų Cronbacho alfa koeficientas. Jo reikšmė (0,730) artima Cronbacho alfa koeficiento reikšmei. Vadinasi, atsakymų į atskirus klausimus dispersijos yra panašios (Pukėnas 2009).

Tyrimo duomenys rodo, jog organizacijoje vyraujantis savanorių amžius yra 18-29 (61,4 proc.), mažiausiai savanorių yra vyresnių nei 42 metai (10,5 proc.). Tai tik patvirtina Pilietinės visuomenės instituto tyrimo, cituojamo NISC 2007 m. ataskaitoje išvadas, kad 2005 metais aktyviausi savanoriškoje veikloje buvo 18-25 metų žmonės (24 proc.), o vyresni nei 66 metų žmonės buvo mažiausiai aktyvūs (7 proc.). Taigi per 9 metus, nors ir turėjo padaugėti savanoriškų programų, išliko ta pati tendencija, dėl savanorių amžiaus, tai leidžia daryti išvadą, kad žmonės yra per mažai informuojami, skatinami prisijungti, ar jie patys pernelyg apatiški ir nori tik darbo už atlygi, nors Europos Komisijos (2011) teigimu, pasaulyje turėtų savanorių vis daugėti. Atsižvelgiant į vyraujančią savanorių amžių, galima daryti prielaidą, kad tai studentai arba jau dirbantys asmenys. Rezultatai rodo, kad daugiausia savanorių yra dirbantys asmenys (45,6 proc.), o studentų procentas yra mažesnis (26,3 proc.). Čia išryškėja lyčių skirtumas, kadangi tarp vyrų net 73,9 proc. yra dirbantys asmenys, o tarp moterų - 26,5 proc.. Moterys savanorės daugiausia yra dar studijuojančios (35,3 proc.). Tiriant respondentų socialinį statusą, gauti tokie rezultatai: vidurinėje mokykloje mokosi 11 savanorių (19,3 proc.), studijuoja - 15 savanorių (26,3 proc.), dirba - 26 respondentai (45,6 proc.), taip pat tarp respondentų yra ir 5 bedarbiai (8,8 proc.). Tai parodo, kad savanorystėje nori užsiimti dažniausiai dirbantys asmenys, kurie jau gauna pajamas iš kitos veiklos, todėl tokioje veikloje gali veikti neatlygintinai. Visuomenėje vis dar vyrauja baimė skirti savo laiką, jėgas kitiems ir už tai negauti materialaus atlygio.

Pilietinės visuomenės instituto tyrimo, cituojamo NISC 2007 m. ataskaitoje, duomenimis, 2005 metais asmenys, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, buvo linkę aktyviau dalyvauti savanoriškoje veikloje (29 proc.) nei tie, kurie neturi aukštojo išsilavinimo. Aukštasis išsilavinimas suteikia platesnį ir įvairiapusiškesnį požiūrį į visumą, todėl ir savanorystė suvokiama giliau bei su įvairiomis galimybėmis tiek sau, tiek kitiems. Tai, kad daugiausia savanorių yra dirbantys asmenys ir tai, jog vyrauja ir studijuojantys asmenys leidžia daryti išvadą, kad tai bent jau vidurinį išsilavinimą turintys asmenys. Tyrimo rezultatai rodo, jog 40 proc.

visų respondentų yra įgiję vidurinį išsilavinimą. Šis išsilavinimas vienodai vyrauja tarp abiejų lyčių atstovų.

Kaip rodo tyrimo rezultatai, savanorių vidutinės namų ūkio pajamos yra 2000-3000 litų (580-870 €) per mėnesį (30 proc.). Moterys vidutiniškai turi iki 600 litų (174 €) per mėnesį (35,3 proc. moterų), taip yra todėl, kad daugiausia savanoriaujančių moterų yra studentės. Kadangi vyriškos lyties savanoriai yra dirbantys asmenys, jų pajamos siekia 2000-3000 Lt/mėn. (580-870 €) (43,5 proc. vyrų), dėl tos pačios priežasties ir 26,1 proc. uždirbančių daugiau nei 3000 Lt/mėn. (870 €) yra būtent vyrai.

Asmeninė patirtis bei įgūdžiai savanoriškoje veikloje, dažnai būna ypač vertingi, dažnai vadovaujamasi savo asmenine patirtimi, žiniomis ir gebėjimais. Kadangi tyrimo respondentai pasirinkti sporto savanoriai, atlikę veiklą Europos krepšinio čempionatų U16, U17 ir U18 metu, 94,7 proc. turi savanoriškos veiklos patirties.

Klausimu „Kuriuose sporto renginiuose Jūs savanoriavote?“ siekta išsiaiškinti, kokio lygio renginiuose daugiausiai žmonių savanoriauja, kuris iš jų yra populiariausias. Daugiausia respondentų turi patirties tokio pat lygio varžybose, tai yra Europos čempionatuose (32 proc., tai yra 38 respondentai), tai galėjo lemti 2011 metais Lietuvoje vykęs Europos vyrų krepšinio čempionatas, surinkęs per 1600 savanorių. Taip pat išsiskyrė ir patirtis regioniniuose renginiuose - 32 respondentai turi tokios patirties. Amžiaus tarpsnyje 42-63 metai šis variantas buvo pasirinktas vienintelis, visi 6 šio amžiaus respondentai turi savanorystės regioniniuose renginiuose patirties.

Tolimesnė tyrimo eiga buvo nustatyti, ar respondentų turima patirtis tarp skirtingo amžiaus skiriasi statistiškai reikšmingai. Kadangi šiuo atveju Pirsno Chi-kvadratu kriterijaus $p > 0,05$ (žr. 2 lent. $p = 0,023$) - keturių apklausiamų respondentų amžiaus grupių patirtis skirtingų lygių renginiuose skiriasi statistiškai reikšmingai. Vadinasi, tam tikri renginiai yra ne vienodai populiarūs tarp skirtingo amžiaus asmenų.

2 lentelė. Respondentų pasiskirstymo pagal renginius, kuriuose jau savanoriavo, atsižvelgiant į jų amžių, Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pirsono Chi-kvadratu	23,668*	12	0,023
Likelihood Ratio	21,156	12	0,048
Linear-by-Linear Association	5,862	1	0,015
N of Valid Cases	117		

Paklausus respondentų „Kokią veiklą Jūs vykdėte savanoriaudami?“ paaiškėjo, jog daugiausia savanoriai teikia praktinę pagalbą (apie pusę jų, tai yra 26 savanoriai). Savanoriaujant ir savanoriavimo

metu teikiant praktinę pagalbą, praverčia asmeninė patirtis (anksčiau minėta, jog 94,7 proc. respondentai turi savanoriškos veiklos patirties), turima informacija ir praktiniai įgūdžiai. Tokių įgūdžių turi ne visi savanoriai, tad jų neturintiems gali būti reikalingi sudėtingesni mokymai, ne vien darbų paskirstymas ir nurodymas. Mažiausiai savanoriams yra skiriama teisėjavimo varžyboms užduotis. Tai parodo, kad tokiuose renginiuose, daugiausiai reikia praktinės pagalbos, nes kitoms veikloms reikia specifinių žinių, todėl bijoma patikėti tokį darbą.

Kadangi šiuo atveju (žr. 3 lent.) Pirsono Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė yra $p > 0,05$ ($p = 0,781$) – keturių apklausiamų respondentų grupių vykdomos veiklos skiriasi statistiškai nereikšmingai. Vadinasi, amžius visiškai nelemia savanoriškos veiklos paskyrimo.

3 lentelė. Respondentų pasiskirstymo pagal vykdytas veiklas savanoriaujant, atsižvelgiant į jų amžių, Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,221 ^a	6	,781
Likelihood Ratio	3,795	6	,704
Linear-by-Linear Association	,330	1	,566
N of Valid Cases	72		

Patikrinus, kaip pasiskirsto respondentų atsakymai į klausimą „Kokią veiklą Jūs vykdėte savanoriaudami?“ atsižvelgiant į likusius demografinius kriterijus buvo nustatyta, kad visų jų Pirsono Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė yra $p > 0,05$, taigi ir pasiskirstymas skiriasi statistiškai nereikšmingai, tai leidžia teigti, jog savanoriškos veiklos užduočių paskirstymas nepriklauso nuo demografinių kriterijų ir savanorių koordinatoriai neturėtų į tai atsižvelgti prieš skirstant užduotis.

Kitas savanoriškos veiklos procesų valdymo kriterijus tirtas klausimyne yra savanorių motyvacija tokios veiklos pasirinkimui. Savanoriškos veiklos poreikį sąlygoja laisvalaikio turėjimas, jo prasmingo leidimo poreikis: 39 respondentai pasirinko variantą „Galimybė naudingai praleisti laisvą laiką“. Tokį laisvalaikio leidimo poreikį lemia kiekvieno žmogaus asmeninės savybės ir bruožai skatinantys ieškoti naudingos veiklos, tik nuo to priklauso, kokį laisvalaikio leidimo būdą jis pasirinko. Daugiausiai respondentų motyvaciją savanoriškai veiklai įvardija kaip „galimybę praplėsti savo asmeninį pažinčių ratą“ – 46 atsakymai. Šis variantas buvo populiariausias tarp vyrų (20 proc.). Moterims didžiausias motyvas savanoriškai veiklai yra „galimybė įgyti naujų žinių, įgūdžių, patirties, išmokti naujų dalykų“, 18,5 proc. moterų pasirinko būtent šį variantą.

4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal motyvaciją savanoriškai veiklai, atsižvelgiant į jų lytį

9. Kaip Jūs įvardintumėte motyvaciją savanoriškai veiklai?	2. Jūsų lytis:		Iš viso:
	Vyras	Moteris	
Galimybė realizuoti savo žinias ir įgauti praktikos	12 12,0 proc.	22 13,6 proc.	34
Galimybė praplėsti savo asmeninį pažinčių ratą	20 20,0 proc.	26 16,0 proc.	46
Galimybė naudingai praleisti laisvą laiką	13 13,0 proc.	26 16,0 proc.	39
Galimybė įgyti naujų žinių, įgūdžių, patirties, išmokti naujų dalykų	15 15,0 proc.	30 18,5 proc.	45
Galimybė sustiprinti savo galimybes rasti darbą panašioje srityje	7 7,0 proc.	14 8,6 proc.	21
Galimybė susirasti bendraminčių, užmegzti draugystę	13 13,0 proc.	20 12,3 proc.	33
Noras sulaukti pripažinimo, įvertinimo	8 8,0 proc.	3 1,9 proc.	11
Noras tęsti įsitraukimą į sportą	8 8,0 proc.	14 8,6 proc.	22
Alternatyva visiškam užimtumui	4 4,0 proc.	7 4,3 proc.	11
Iš viso:	100	162	262

Mažiausiai renkantis savanorišką veiklą moterys atsižvelgia į tai, kad tokia veikla galėtų padėti sulaukti pripažinimo, įvertinimo (1,9 proc.), o vyrai į tokią veiklą nežiūri kaip į alternatyvą visiškam užimtumui (4 proc.). Nors savanoriška veikla paprastai suvokiama kaip nesavanaudiška veikla, tačiau tyrimo dalyvių motyvai siejami su asmeniniais poreikiais - susipažinti su naujais, panašių interesų žmonėmis, taip pat sužinoti bei išmokti naujų dalykų.

Patikrinus, kaip pasiskirsto respondentų atsakymai į klausimą „Kaip Jūs įvardintumėte motyvaciją savanoriškai veiklai?“ atsižvelgiant į visus demografinius kriterijus buvo nustatyta, kad jų Pirsono Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė yra $p > 0,05$ (šiuo atveju (žr. 5 lent.) $p = 0,5$), taigi ir atsakymų pasiskirstymas skiriasi statistiškai nereikšmingai, tai leidžia teigti, jog motyvacijos savanoriškai veiklai paskirstymas nepriklauso nuo demografinių kriterijų.

5 lentelė. Respondentų pasiskirstymo pagal motyvaciją savanoriškai veiklai, atsižvelgiant į jų lytį, Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,342 ^a	8	,500
Likelihood Ratio	7,191	8	,516
Linear-by-Linear Association	,220	1	,639
N of Valid Cases	262		

Į klausimą, kokius lūkesčius ir pageidavimus savanoriai kelia atlikdami savanorišką veiklą, didžioji dalis respondentų nurodo galimybę dalyvauti mokymuose, išvykose ir kituose renginiuose, taip pat nurodo ir galimybę panaudoti jau turimas žinias tam tikroje veikloje (pagal 6 lentelę - po 35 atsakymus, t.y. po 16 proc.). Mažiausiai apklaustieji tikisi gauti pagalbos rašydami mokslinį ar kitą darbą (2 proc.), taip pat nemano, kad po savanorystės pakils jų socialinis statusas, pasijus reikšmingesni visuomenėje (4 proc.). Užsienio autoriai pastebi, kad savanoriška veikla yra nevienodai vertinama tarp skirtingų amžiaus grupių savanorių. Davila, Diaz-

Moralez (2009) nurodo, kad jaunesnio amžiaus savanoriams svarbiausia patirtis, turinti įtakos jų karjerai. Iki 18 metų amžiaus respondentai labiausiai tikisi, jog savanorystė suteiks galimybę panaudoti jau turimas žinias tam tikroje veikloje. Tuo tarpu vyresnio amžiaus savanoriai vadovaujasi socialiniais motyvais. Vyresni nei 30 metų žmonės, savanorystės metu tikisi būti įvertinti, sulaukti padėkos, pagarbos ir paskatinimo, taip pat daryti prasmingus darbus kitiems. Taigi skirtingo amžiaus savanoriai dalyvauja savanoriškoje veikloje, vedini skirtingų lūkesčių. Jaunesnieji savanoriai tikisi praktiškumo, o vyresnieji pripažinimo ir įvertinimo.

6 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal lūkesčius ir pageidavimus savanoriškai veiklai, atsižvelgiant į jų amžių

		10. Kokie Jūsų lūkesčiai ir pageidavimai atliekant savanorišką veiklą?									
		Tikiusi būti įvertintas, sulaukti padėkos, pagarbos ir paskatinimo	Tikiusi, kad taip pakils mano socialinis statusas, pasijusiu reikšmingesnis visuomenėje	Galimybė dalyvauti mokymuose, išvykose ir kituose renginiuose	Galimybė perimti patirtį iš patyrusių specialistų	Galimybė panaudoti jau turimas žinias tam tikroje veikloje	Galimybė gauti pagalbą rašant mokslinį ar kitą darbą	Atrasti save naujose veiklose	Daryti prasmingus darbus kitiems	Noras įgyti didesni pasitikėjimą savimi	
	Iš viso:										
1. Jūsų amžius:	iki 18 metų	3 13,6 proc.	0 0,0 proc.	4 11,4 proc.	2 6,7 proc.	6 17,1 proc.	2 33,3 proc.	4 13,3 proc.	2 7,7 proc.	5 29,4 proc.	28 13,3 proc.
	18-29 metų	11 50,0 proc.	4 44,4 proc.	26 74,3 proc.	26 86,7 proc.	26 74,3 proc.	4 66,7 proc.	23 76,7 proc.	17 65,4 proc.	10 58,8 proc.	147 70,0 proc.
	30-41 metų	4 18,2 proc.	2 22,2 proc.	3 8,6 proc.	2 6,7 proc.	2 5,7 proc.	0 0,0 proc.	3 10,0 proc.	4 15,4 proc.	1 5,9 proc.	21 10,0 proc.
	42-63 metų	4 18,2 proc.	3 33,3 proc.	2 5,7 proc.	0 0,0 proc.	1 2,9 proc.	0 0,0 proc.	0 0,0 proc.	3 11,5 proc.	1 5,9 proc.	14 6,7 proc.
	Iš viso:	22	9	35	30	35	6	30	26	17	210

Toliau siekta nustatyti, ar skirtingo amžiaus respondentų lūkesčiai ir pageidavimai skiriasi statistiškai reikšmingai. Kadangi šiuo atveju Pirsono Chi-kvadratu kriterijaus $p > 0,05$ (žr. 7 lent. $p = 0,034$) – keturių apklausiamų respondentų amžiaus grupių patirtis skirtingų lygių renginiuose skiriasi statistiškai reikšmingai, vadinasi, savanoriškos veiklos atlikimo metu skirtingo amžiaus asmenys kelia skirtingus reikalavimus.

7 lentelė. Respondentų pasiskirstymo pagal lūkesčius ir pageidavimus savanoriškai veiklai, atsižvelgiant į jų amžių, Chi- kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	38,081 ^a	24	,034
Likelihood Ratio	36,756	24	,046
Linear-by-Linear Association	4,743	1	,029
N of Valid Cases	210		

Patikrinus, kaip pasiskirsto respondentų atsakymai šį klausimą atsižvelgiant į jų lytį buvo nustatyta, kad jų Pirsono Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė yra $p < 0,05$ (šiuo atveju (žr. 8 lent.) $p = 0,012$), atsakymų pasiskirstymas skiriasi statistiškai reikšmingai, tai leidžia teigti, jog keliamų lūkesčių ir pageidavimų savanoriškai veiklai paskirstymas priklauso nuo savanorių lyties.

8 lentelė. Respondentų pasiskirstymo pagal lūkesčius savanoriškai veiklai, atsižvelgiant į jų lytį, Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,707 ^a	8	,012
Likelihood Ratio	19,949	8	,011
Linear-by-Linear Association	,671	1	,413
N of Valid Cases	210		

Iš visų variantų „galimybė panaudoti jau turimas žinias tam tikroje veikloje“ pasirinkusių respondentų 71,4 proc. buvo moterys, šis variantas taip pat yra svarbiausias iš visų moterų nurodytų variantų 18,7 proc. moterų išskyrė šią galimybę). Taip pat moterims svarbi ir galimybė dalyvauti mokymuose, išvykose ir kituose renginiuose (pasirinko 18 proc. moterų). Vyrai, kaip svarbiausią savanorystei ke-

liamą lūkestį, įvardija galimybę daryti prasmingus darbus kitiems (šis variantas pasirinktas 13 kartų, kas sudaro 16,9 proc. visų pasirinktų variantų). Tai gi du populiariausi variantai – „galimybė dalyvauti mokymuose, išvykose ir kituose renginiuose“ ir „galimybė panaudoti jau turimas žinias tam tikroje veikloje“ yra populiariausi ir tarp moterų, o vyrai savanorystei kelia daugiau dvasinius reikalavimus, tokius kaip galimybę daryti gerus darbus kitiems ar sulaukti padėkos, pagarbos ir paskatinimo iš kitų (žr. 9 lent.). Kiekvienas poelgis, skirtas kitų žmonių gerovės kūrimui, atspindi paties žmogaus poreikių tenkinimo siekius. O jei jau yra tenkinami poreikiai (net jei tai tik savirealizacijos, pripažinimo, pagarbos ir paskatinimo iš kitų siekiai), vis tiek jie gali būti įvardijami, kaip naudos siekimas. Todėl, kiekvieno savanorio patirtis atspindi tai, ką jis gavo, ką patyrė savanorystės metu ir ką ji jam suteikė mainais. Butkuvienės (2005) teigimu, savanoriškas darbas visuomeniniu lygmeniu yra puiki galimybė naujų žinių, komandinio darbo, vadovavimo įgūdžių įgijimui, o tai sudaro sėkmingo įsitvirtinimo darbo rinkoje pagrindą. Todėl, reali savanorystės patirtis, gali būti suvokiama ir kaip konkreti nauda, gaunant emocinį, psichologinį atlygį arba netgi realiai pagerinant savo įsidarbinimo galimybes ar karjeros siekimo galimybes.

9 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal lūkesčius savanoriškai veiklai, atsižvelgiant į jų lytį

		10. Kokie Jūsų lūkesčiai ir pageidavimai atliekant savanorišką veiklą?									
		Tikiuosi būti įvertintas, sulaukti padėkos, pagarbos ir paskatinimo	Tikiuosi, kad taip pakils mano socialinis statusas, pasijusiu reikšmingesnis visuomenėje	Galimybė dalyvauti mokymuose, išvykose ir kituose renginiuose	Galimybė perimti patirtį iš patyrusių specialistų	Galimybė panaudoti jau turimas žinias tam tikroje veikloje	Galimybė gauti pagalbą rašant mokslinį ar kitą darbą	Atrast save naujose veiklose	Daryti prasmingus darbus kitiems	Noras įgyti didesni pasitikėjimą savimi	Iš viso:
2. Jūsų lytis	Vyrai	11 50,0 proc.	8 88,9 proc.	11 31,4 proc.	7 23,3 proc.	10 28,6 proc.	3 50,0 proc.	8 26,7 proc.	13 50,0 proc.	6 35,3 proc.	77 36,7 proc.
	Moterys	11 50,0 proc.	1 11,1 proc.	24 68,6 proc.	23 76,7 proc.	25 71,4 proc.	3 50,0 proc.	22 73,3 proc.	13 50,0 proc.	11 64,7 proc.	133 63,3 proc.
Iš viso:		22	9	35	30	35	6	30	26	17	210
		100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.	100,0 proc.

Kitas klausimyno klausimas buvo skirtas išsiaiškinti, kas galėtų paskatinti žmones dalyvauti savanoriškoje veikloje. Daugiausia respondentų (38 respondentai - 33,9 proc. visų) mano, kad trūksta informacijos apie tai, kur galima savanoriauti (10 lent.). Respondentai vyrai, kaip paskatinimą savanoriauti, įvardija geresnį savanorystės įvaizdį, tai rodo, jog Lietuvoje savanorystei populiarėti truk-

do ne tik informacijos apie ją trūkumas, bet ir suiformavęs įvaizdis. Taip pat savanoriams svarbus ir bendraminčių bei aplinkinių paskatinimas, 21,1 proc. visų savanorių pasirinko šį variantą. Beveik visi savanoriai mano, kad savanoriškai veiklai pasirinkti reikalingas paskatinimas, kadangi variantą „niekas nepaskatintų“ pasirinko vienas respondentas.

10 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal paskatinimą dalyvauti savanoriškoje veikloje, atsižvelgiant į savanorių lytį

		11. Kas Jūsų manymu galėtų paskatinti dalyvauti savanoriškoje veikloje?						
		Daugiau informacijos apie tai, kur galima savanoriauti	Darbovietės, mokymosi įstaigos skatinimas, iniciatyvos	Geresnis savanorystės įvaizdis	Daugiau laisvo laiko	Bendraminčių, aplinkinių paskatinimas	Niekas nepaskatintų	Iš viso:
2. Jūsų lytis:	Vyras	15 39,5 proc.	8 42,1 proc.	9 56,3 proc.	5 35,7 proc.	8 33,3 proc.	1 100,0 proc.	46 41,1 proc.
	Moteris	23 60,5 proc.	11 57,9 proc.	7 43,8 proc.	9 64,3 proc.	16 66,7 proc.	0 0,0 proc.	66 58,9 proc.
Iš viso:		38 100 proc.	19 100 proc.	16 100 proc.	14 100 proc.	24 100 proc.	1 100 proc.	112 100 proc.

Patikrinus, kaip pasiskirsto respondentų atsakymai į klausimą „Kas Jūsų manymu galėtų paskatinti dalyvauti savanoriškoje veikloje?“ atsižvelgiant į visus demografinius kriterijus buvo nustatyta, kad jų Pirsono Chi - kvadratu kriterijaus reikšmė yra $p > 0,05$ (šiuo atveju (žr. 11 lent.) $p = 0,584$), taigi ir atsakymų pasiskirstymas skiriasi statistiškai nereikšmingai, tai leidžia teigti, jog savanoriškos veiklos pasirinkimas nepriklauso nuo demografinių kriterijų.

11 lentelė. Respondentų pasiskirstymo pagal paskatinimą dalyvauti savanoriškoje veikloje, atsižvelgiant į savanorių lytį Chi- -kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,766 ^a	5	,584
Likelihood Ratio	4,096	5	,536
Linear-by-Linear Association	,041	1	,840
N of Valid Cases	112		

Buvo taikyta faktorinė analizė. Jos tikslas – iš daugelio tiriamųjų objektą veikiančių veiksnių išskirti pagrindinius apibendrinančius veiksnius (faktorius). Ar stebimi kintamieji tarpusavyje koreliuoja, padeda nustatyti Bartleto sferiškumo kriterijus, pagal kurį yra tikrinama, ar visi stebimi kintamieji yra nekoreliuoti. Taip pat koreliacijos koeficientai tarp dviejų kintamųjų turi būti maži, palyginus su koreliacijos koeficientais tarp tų kintamųjų. Ar šiuo aspektu duomenys tinka faktorinei analizei, įvertina Kaizerio-Mejerio-Olkinio (*KMO*) matas. *KMO* yra empirinių koreliacijos koeficientų reikšmių ir koreliacijos koeficientų reikšmių palyginamasis indeksas. Manoma, kad *KMO* turėtų būti ne mažesnis kaip 0,7, ribiniu atveju – ne mažesnis kaip 0,6 (Čekanavičius, Murauskas 2002).

12 lentelė. *KMO* ir Bartleto kriterijų rezultatai

Kaizerio-Mejerio-Olkinio matas (<i>KMO</i>)		,785
Bartleto sferiškumo kriterijus	Chi-kvadratu	480,047
	df	105
	Sig.	,000

Išvesties lentelėje *KMO ir Bartleto kriterijų rezultatai* (12 lent.) pateikta *KMO* kriterijaus reikšmė bei Bartlett'o sferiškumo kriterijaus *p*-reikšmė. Kadangi Bartlett'o sferiškumo kriterijaus *p*-reikšmė mažesnė nei 0,05, o *KMO* = 0,785, galima daryti išvadą, kad turimiems duomenims faktorinė analizė yra taikytina.

Kadangi gauta pradinė faktorių svorių matrica nenusako sprendinio vienareikšmiškai, tam kad palengvintume faktorių diferenciaciją ir suteiktume jiems lengviau interpretuojamą pavidalą, yra atliekama pradinės faktorių svorių matricos transformacijos (sukimo) procedūra. Sukimu tikrinių reikšmių suma nepakinta, bet keičiasi atskirų faktorių tikrinių reikšmės (tuo pačiu ir paaiškinama tais fakto-

riais bendrosios kintamųjų dispersijos dalis) ir tų faktorių svoriai. Šios procedūros, kuri vadinama ortogonalioju sukimu (rotacija), tikslas – supaprastinti faktorių svorių matricos struktūrą, pasiekti, kad kiekvienas kintamasis turėtų tik kelis nenulinius faktorių svorius. Ortogonaliam sukimui taikytas *Varimax* metodas, kurio rezultatas - pasiekama didžiausia faktorių svorių susijusiems kintamiesiems dispersijos reikšmė, t. y. kiekvieno faktoriaus svoris kiekvienam kintamajam įgyja didesnę ar mažesnę reikšmę. Tai įgalina susieti kiekvieną kintamąjį su vienu išskirtu faktoriumi. Transformuotos (pasuktos) matricos bendrieji faktoriai įvardijami remiantis kintamuosius, su kuriais koreliuoja atskiri faktoriai, vienijančiomis savybėmis (Pukėnas 2009).

13 lentelė. Pasuktų faktorių svorių matrica

	Svoris			
	1	2	3	4
1. Savanoriškas darbas, kurį atlieku, man yra reikšmingas	,278	,598	,250	,512
2. Savanorystė, kuria užsiimu, man yra labai svarbi	,293	,599	,284	,387
3. Aš pasitikiu savo gebėjimais, atlikdamas(-a) savanorišką veiklą	,171	,803		
4. Aš tikras(-a), kad mano gebėjimai tinkami savanoriško darbo užduotims atlikti	,305	,707	,149	,285
5. Aš įsisavinau įgūdžius, reikalingus mano darbui		,754	,319	-,225
6. Man suteiktas didelis savarankiškumas, sprendžiant, kaip turėti atlikti savo darbą	,749	,154	,243	,101
7. Aš galiu pats(-i) nuspręsti, kaip atlikti man paskirtas savanoriškas užduoties	,756		,281	,103
8. Aš darau didelę įtaką tam, kas vyksta renginyje, kuriame užsiimu savanoryste	,813	,204	,190	,167
9. Aš galiu kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame užsiimu savanoryste	,834			
10. Aš labai daug prisidedu prie procesų, vykstančių renginyje, kuriame užsiimu savanoryste	,721	,397	,148	
11. Dabar labiau domiuosi savanoryste sporto sektoriuje nei prieš šias rungtynes	,179	,132	,849	
12. Dabar turiu daug daugiau galimybių savanorystei sporto sektoriuje nei prieš šias rungtynes	,230	,138	,831	,185
13. Po šių rungtynių žinosiu, į ką ir kaip kreiptis, kad savanoriautum sporto sektoriuje	,393	,201	,702	
14. Ir kitais metais užsiimsiu savanoryste panašaus tipo renginiuose	,308	,555	,232	,443
15. Pasibaigus renginiams nebesiimsiu savanorystės				-,875

13 lentelėje yra pateikiami išskirtų keturių faktorių svoriai po sukimo procedūros. Matyti, kad pirmasis faktorius koreliuoja su kintamaisiais, kuriuos apibendrintai galima apibūdinti kaip tiriamųjų galėjimą kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame jis užsiima savanoryste, antras faktorius koreliuoja su kintamaisiais, kurie reiškia tiriamųjų pasitikėjimą savo gebėjimais, atliekant savanorišką veiklą, trečią faktorių galėtume įvertinti kaip savanoriškos patirties skatinimą labiau domėtis savano-

ryste sporto sektoriuje, o ketvirtą faktorių – atliekama savanoriška veikla yra reikšminga tiriamiesiems.

Tęsiant klausimo analizę, patikrinama tai, ar įvairaus amžiaus savanoriams vienodai svarbūs (nesvarbūs) yra minėti keturi faktoriai. Taip šiuos faktorius patikrinsime savanorių lyties, socialinio statuso, išsilavinimo, namų ūkio pajamų ir patirties įtaką faktorių svarbai.

14 lentelė. Amžiaus įtakos faktoriui „Aš galiu kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame užsiimu savanoryste“ Chi - kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,265 ^a	3	,966
Likelihood Ratio	,266	3	,966
Linear-by-Linear Association	,086	1	,770
N of Valid Cases	57		

Kadangi Chi - kvadratu kriterijaus *p*-reikšmė faktoriui „Aš galiu kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame užsiimu savanoryste“ *Asymp. Sig. (2-sided)* (14 lent.) – yra didesnė už reikšmingumo lygmenį ($p > 0,05$) darome išvadą, kad įvairaus amžiaus savanorių pasirinkto faktoriaus vertinimas skiriasi statistiškai nereikšmingai. Šiam faktoriui įtakos nedaro joks demografinis kriterijus, todėl galima teigti, jog visi savanoriai tiki, kad jie gali kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame užsiima savanoryste. Toliau išskirsiu tik tuos faktorius, kurių pasirinkimas pagal atitinkamą demografinį kriterijų skiriasi statistiškai reikšmingai, kadangi dauguma Chi - kvadratu kriterijaus *p*-reikšmių yra didesnė už reikšmingumo lygmenį ($p > 0,05$) ir skiriasi statistiškai nereikšmingai.

Savanorių amžius daro įtaką faktoriaus „Aš pasitikiu savo gebėjimais, atlikdamas(-a) savanorišką veiklą“ svarbai, kadangi Chi - kvadratu kriterijaus *p*-reikšmė (*Asymp. Sig. (2-sided)*) - 15 lent.) yra mažesnė už reikšmingumo lygmenį ($p > 0,05$) darome išvadą, kad atitinkamo amžiaus savanorių pasirinkto faktoriaus vertinimas skiriasi statistiškai reikšmingai. Tai lemia, kad savanorių koordinatoriai turėtų atsižvelgti į savanorių amžių, prieš paskirdami tam tikras užduotis, kadangi būtent nuo jų amžiaus priklauso pasitikėjimas savo jėgomis, gebėjimais. Nepasitikėdamas savimi savanoris gali sukelti tam tikrų problemų proceso eigai.

15 lentelė. Amžiaus įtakos faktoriui „Aš pasitikiu savo gebėjimais, atlikdamas(-a) savanorišką veiklą“ Chi - kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,697 ^a	3	,021
Likelihood Ratio	12,080	3	,007
Linear-by-Linear Association	4,911	1	,027
N of Valid Cases	57		

Taip pat savanorių pasitikėjimui savo gebėjimais, atliekant savanorišką veiklą įtaką daro jų lytis, ir kaip tikėtasi, įtaką daro ir jų patirtis, kadangi šio faktoriaus Chi - kvadratu kriterijaus reikšmės taip pat yra mažesnės už reikšmingumo lygmenį ($p > 0,05$). Todėl koordinatoriams privalu atsižvelgti ir į savanorių lytį bei patirtį ankstesniuose renginiuose.

Faktoriui „Dabar labiau domiuosi savanoryste“

te sporto sektoriuje nei prieš šias rungtynes“ įtaką daro savanorių amžius ir lytis – šių kriterijų Chi - kvadratu kriterijaus reikšmė yra mažesnė už reikšmingumo lygmenį ($p > 0,05$) (pavyzdinė 16 lentelė su amžiaus kriterijumi). Taigi savanorių patirtis įsitraukiant į savanorišką veiklą skirtingai veikia jų domėjimąsi savanoryste tik skirtingo amžiaus vyrus ar moteris, nei socialinis statusas, nei pajamos ar ankstesnė patirtis to nelemia.

16 lentelė. Amžiaus įtakos faktoriui „Dabar labiau domiuosi savanoryste sporto sektoriuje nei prieš šias rungtynes“ Chi - kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,299 ^a	3	,040
Likelihood Ratio	10,676	3	,014
Linear-by-Linear Association	3,593	1	,058
N of Valid Cases	57		

Įdomu tai, kad namų ūkio pajamos yra svarbios pasirenkant faktorių „Savanoriškas darbas, kurį atlieku, man yra reikšmingas“, kadangi Chi - kvadratu kriterijaus *p*-reikšmė (*Asymp. Sig. (2-sided)*) - 17 lent.) yra mažesnė už reikšmingumo lygmenį ($p > 0,05$). Tai parodo, jog skirtingo dydžio pajamas gaunantys savanoriai skirtingai vertina savanoriškos veiklos reikšmę savo gyvenime.

17 lentelė. Namų ūkio pajamų įtakos faktoriui „Aš darau didelę įtaką tam, kas vyksta renginyje, kuriame užsiimu savanoryste“ Chi-kvadratu kriterijaus reikšmė

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,395 ^a	5	,020
Likelihood Ratio	15,711	5	,008
Linear-by-Linear Association	,129	1	,720
N of Valid Cases	57		

Namų ūkio pajamos apskirtai daro įtaką tik šiam faktoriui, kadangi atlikus analizę su šiuos demografiniu kriterijumi visų faktorių Chi-kriterijaus reikšmės buvo didesnės už reikšmingumo lygmenį ($p > 0,05$), todėl darome išvadą, kad įvairaus dydžio savanorių namų ūkio pajamos visų likusių faktorių vertinime skiriasi statistiškai nereikšmingai.

Apibendrinat faktorinę analizę galima teigti, jog galima išskirti 4 svarbiausius faktorius, kuriuos apibendrintai galima apibūdinti kaip: tiriamųjų galėjimą kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame jis užsiima savanoryste; tiriamųjų pasitikėjimą savo gebėjimais, atliekant savanorišką veiklą; savanoriškos patirties skatinimą labiau domėtis savanoryste sporto sektoriuje; atliekama savanoriška veikla yra reikšminga tiriamiesiems. Pirmajam faktoriui įtakos nedaro joks demografinis kriterijus, todėl galima teigti, jog visi savanoriai tiki, kad

jie gali kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame užsiima savanoryste. Savanorių amžius, lytis ir savanoriškos veiklos patirtis daro įtaką faktorius „Aš pasitikiu savo gebėjimais, atlikdamas(-a) savanorišką veiklą” svarbai, todėl nenorint, kad kiltų problemų renginyje privalu atsižvelgti į šiuos kriterijus prieš skiriant atitinkamiems savanoriams tam tikras užduotis. Skirtingo amžiaus ar lyties savanorių patirtis įsitraukiant į savanorišką veiklą skirtingai skatina jų domėjimąsi savanoryste, nei socialinis statusas, nei pajamos neturi įtakos. Tačiau skirtingo dydžio pajamas gaunantys savanoriai skirtingai vertina savanoriškos veiklos reikšmę savo gyvenime.

Išvados

1. Savanoriškos veiklos užduočių paskirstymas nepriklauso nuo demografinių kriterijų ir savanorių koordinatoriai neturėtų į tai atsižvelgti prieš skirstant užduotis. Savanoriaujant ir savanoriavimo metu daugiausiai savanoriai teikia praktinę pagalbą, kur praverčia asmeninė patirtis, turima informacija ir praktiniai įgūdžiai. Tokių įgūdžių turi ne visi savanoriai, tad jų neturintiems gali būti reikalingi sudėtingesni mokymai, ne vien darbų paskirstymas ir nurodymas. Mažiausiai savanoriams yra skiriama teisėjavimo varžyboms užduotis. Tai parodo, kad tokiuose renginiuose, daugiausiai reikia praktinės pagalbos, nes kitoms veikloms reikia specifinių žinių, todėl bijoma patikėti tokį darbą.
2. Nors savanoriška veikla – tai nesavanaudiška veikla, tačiau tyrimo dalyvių motyvai siejami su asmeniniais poreikiais - susipažinti su naujais, panašių interesų žmonėmis, taip pat sužinoti bei išmokyti naujų dalykų. Kad ir demografiniai kriterijai nelemia asmens motyvacijos, svarbu, kad savanorių vadovas sužinotų individualią asmens motyvaciją, tam, kad galėtų jį paskirti į tinkamą poziciją ar veiklos sritį.
3. Realioji savanorystės patirtis - konkreti nauda, gaunant emocinį, psichologinį atlygį arba netgi realiai pagerinant savo įsidarbinimo galimybes ar karjeros siekimo galimybes.
4. Skirtingo amžiaus ar lyties savanorių patirtis įsitraukiant į savanorišką veiklą skirtingai skatina jų domėjimąsi savanoryste, o skirtingo dydžio pajamas gaunantys savanoriai skirtingai vertina savanoriškos veiklos reikšmę savo gyvenime. Nors savanoriška patirtis skatina domėjimąsi savanoryste sporto sektoriuje, tačiau Lietuvoje savanorystei populiarėti trukdo informacijos apie ją trūkumas ir susiformavęs įvaizdis. Per devynerius metus, nors ir turėjo padaugėti savanoriškų programų, išliko ta pati tendencija, dėl savanorių amžiaus, tai leidžia daryti išvadą, kad žmonės yra per mažai informuojami, skatinami prisijungti, ar jie patys pernelyg apatiški ir nori

tik darbo už materialų atlygį.

5. Išskirti 4 svarbiausi faktorius, kuriuos apibendrintai galima apibūdinti kaip: tiriamųjų galėjimą kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame jis užsiima savanoryste; tiriamųjų pasitikėjimą savo gebėjimais, atliekant savanorišką veiklą; savanoriškos patirties skatinimą labiau domėtis savanoryste sporto sektoriuje; atliekama savanoriška veikla yra reikšminga tiriamiesiems. Visi savanoriai, nepaisant jų demografinių kriterijų, tiki, kad jie gali kontroliuoti procesus, vykstančius renginyje, kuriame užsiima savanoryste. Tačiau, norint išvengti problemų renginyje, prieš skiriant atitinkamiems savanoriams tam tikras užduotis, privalu atsižvelgti į savanorių amžių, lytį ir savanoriškos veiklos patirtį, kadangi būtent šie kriterijai daro įtaką savanorių pasitikėjimui savimi.

Literatūra

1. Butkuvienė, E. (2005). Dalyvavimas savanoriškoje veikloje: situacija ir perspektyvos Lietuvoje po 1990-ųjų. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2, 86-99.
2. Coyne, B., S., Coyne, E., J. (2001). Getting, keeping and caring for unpaid volunteers for professional golf tournament events: A study of the recruitment/retention of unpaid volunteers for staging large, mass-attended, high-profile professional golf association (PGA) golf tournaments. *Human Resource Development International*, 4, 199-214.
3. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2000). Statistika ir jos taikymai: I dalis. Vadovėlis Lietuvos aukštųjų mokyklų studentams. Vilnius: Vilspa.
4. Davila, M., C., Diaz-Morales, J., F. (2009). Age and motives for volunteering: Further evidence. *Europe's Journal of Psychology*, 3, 155-164.
5. Jonutytė, I., Rekis, D. (2006). 14-18 metų jaunųjų savanorių saviugdų galimybės nevyriausybinėse organizacijose. *Socialinis ugdymas*, 8 (19), 72-82.
6. Khoo, S., Engelhorn, R. (2011). Volunteer Motivations at a National Special Olympics Event. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 28, 27-39.
7. Komunikatas „ES politika ir savanoriška veikla. Tarptautinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES“, (2011).
8. Martišius, S., A., Kėdaitis, V. (2004). Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai. Vadovėlis Lietuvos aukštųjų mokyklų studentams. Vilnius: Spauda.
9. Penrod, K., M. (1991). Leadership Involving Volunteers. *Extension Journal*, Inc. ISSN 1077-5315.
10. Pukėnas, K. (2009). Kokybinių duomenų analizė SPSS programa: mokomoji knyga. Kaunas: LKKA.
11. Skruibienė, I., Polukordienė, K., O. (2010). Savanorių pritraukimo ir motyvavimo programa. Jaunimo psichologinės paramos centras, Vilnius.
12. Wang, P., Z. (2004). Assessing Motivations for Sports Volunteerism. *Advances in Consumer Research*, 31,

221-234.

13. Warner, S., Newland, B., L., Green, B., Ch. (2011). More than Motivation: Reconsidering Volunteer Management Tools. *Journal of Sport Management*, 25, 391-407.
14. Wymer, W., W., Jr., Starnes, B., J. (2001). Conceptual foundations and practical guidelines for retaining volunteers to serve in local nonprofit organizations: Part II. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 9, 97-118.

THE MANAGEMENT OF VOLUNTEERING PROCESSES IN THE SPORTS SECTOR

Summary

Volunteering is unpaid, freely chosen and focused on the task activities for the benefit of others and the organization. Voluntary activity is to provide assistance to other groups, organizations or communities, without expectations for obtaining material reward. Each volunteer activity is focused on the task - a social group, a particular person or global social problem. Voluntary activities in the sport sector strengthen social cohesion and inclusion and promote local democracy and citizenship and provide non-formal learning opportunities. Volunteers help to improve the quantity and quality of services, as well as contribute to the creative development of new services. Suitable volunteer recruitment and retention of both organizations, as well as the volunteer approach, are divided into five categories: attracting volunteers and selection, training, motivation, organization, maintenance and relationships. Volunteer training process is important not only for training volunteers, but also it enables to integrate knowledge and skills in some of the activities that require continued training to volunteers and further improvement. Volunteering individuals seek not only to develop and acquire skills, but at the same time to gain work experience in his/her career. Volunteer coordinator performs the following functions: volunteer selection, orientation, training, recognition and contracts. Effective leadership strategy also includes a commitment to keep the volunteers in the implementation of the projects or other organizations. Talented, experienced, productive and competent staff retention can be a source of competitive advantage for companies. If volunteers are more satisfied, they are more likely to use their experience to repeat volunteering and to inspire others to volunteer. The used research methods are: literature analysis, questionnaire, and mathematical analysis. Four important factors of the research outcomes could be summarized as follows: the ability to control the processes taking place in the event in which he/she is engaged in volunteering; confidence in his/her abilities of volunteer work; encouragement of interest in volunteering experience in the sports sector. All volunteers, regardless of their demographic criteria, believe that they can control the processes taking place in the event, which is engaged in volunteering. However, to avoid problems in the event, prior to the administration of certain tasks to volunteers, his/her age, sex and voluntary experience must be taken into account, because these criteria affect the volunteer's self-confidence.

Keywords: volunteering, sport, processes, management.

Informacija apie autorius:

Audrius ŠIMKUS – socialinių mokslų daktaras (Vadyba 03S). Sporto vadybos katedros docentas, Vadybos ir Ekonomikos fakultetas, Kauno kolegija. Adresas: Pramonės pr. 20, LT-50468, Kaunas, Lietuva. Mokslinių interesų sritys: savanoriškos veiklos valdymas, kokybės valdymas.
Tel.: 00 370 37 32 41 22, el. paštas: a.simkus@voluntarius.lt.

Andrius BRUSOKAS – socialinių mokslų daktaras (Edukologija 07S). Sporto vadybos katedros vedėjas, docentas. Vadybos ir Ekonomikos fakultetas, Kauno kolegija. Adresas: Pramonės pr. 20, LT-50468, Kaunas, Lietuva. Mokslinių interesų sritys: savaveiksmiškumo ugdymas sporte, savanoriškos veiklos valdymas.
Tel.: 00 370 37 32 41 22, el. paštas: andrius.brusokas@go.kauko.lt